

Amateka Ahishwe y'Umurongo wa Mirongo Ine — Umubare wa Makumyabiri n'Irindwi

Ezekiyeli Umubare wa Munani

Jeff Pippenger

2026-08-17

Mu gitabo cya Ezekiyeli harimo inyandiko “cumi n’eshatu” zerekeye amatariki; esheshatu zireba Yerusalemu, esheshatu zireba Egiputa, naho imwe ikareba Tiro. Izo nyandiko zose zishyizwe mu rwego rw’ubwigomeke, ari bwo umubare “cumi n’eshatu” ushushanya. Mu mwaka wakurikiye urupfu rw’umugore wa Ezekiyeli azize indwara y’igicuri, ari na wo waranze itangira ry’igota rya gatatu, Ezekiyeli yategetswe kuvugira Egiputa ayirwanya, agaragaza ko yari kuzaba umusaka imyaka mirongo ine.

Kandi nzagira igihugu cya Egiputa umusaka hagati y’ibihugu byahinduwe imisaka, kandi imigi yacyo, iri hagati y’imigi yahinduwe amatongo, izaba umusaka imyaka mirongo ine; kandi nzatatanyiriza Abanyegiputa mu mahanga, mbanyanyagize mu bihugu. Nyamara Uwitaka Imana avuga atya iti: Imyaka mirongo ine nirangira, nzateranya Abanyegiputa mbakuye mu moko batatanirijwemo; kandi nzagarura imbohe za Egiputa, mbasubize mu gihugu cya Pathrosi, mu gihugu cy’aho batuye; kandi bazahaba ubwami bworoheje. Ezekiyeli 29:12–14.

Igitero ryatangiye mu mwaka wa 588 mbere ya Kristo, maze umwaka umwe nyuma yaho, mu wa 587 mbere ya Kristo, Ezekiyeli ategukwa kuvuga. Mu murongo wa “cumi na karindwi”, umwaka wa 571 mbere ya Kristo werekana ko Egiputa izahabwa Babuloni ku bw’imirimo yakozwe. Abakurikirana ibihe byo muri Bibiliya bemeza ko imyaka mirongo ine ivugwa muri iyo mirongo ari kuva mu wa 567 mbere ya Kristo kugeza mu wa 527 mbere ya Kristo; kandi uherye ku butumwa bwa mbere bw’urubanza bwatangajwe mu wa 587 mbere ya Kristo kugeza ku itangazo ryo mu murongo wa cumi na karindwi ryo mu wa 571 mbere ya Kristo ko Uwitaka yahaye Egiputa mu maboko ya Nebukadinezari, dusangamo igihe cy’“imyaka cumi n’irindwi.”

Ingabo za Nebukadinezari zarwanye urugamba rurerure kandi rukomeye zirwanya Tiro (igikorwa cyo kurugota cyamaze imyaka hafi 13, ni ukuvuga hafi ya 586–573 mbere ya Kristo). Abasirikare bakoze umurimo ukomeye cyane (umutwe wose wabaye uruhara, kandi urutugu rwose rurasatagurika bitewe no gutwara imitwara), nyamara ntibabonye ingororano zikomeye cyangwa iminyago ivuye muri Tiro ubwayo. Kubera uwo murimo utagize inyungu, Imana igena guha Nebukadinezari Misiri ho indishyi (“umushahara”) z’umurimo ingabo ze zakoze zirwanya Tiro.

Kandi mugume muri iyo nzu, murya kandi munywa ibyo babahaye; kuko umukozi akwiriye ibihembo bye. Ntimukave mu nzu imwe mujya mu yindi. Luka 10:7.

Nuko Nebukadinezari yabanje kwigarurira Tiro, kandi nyuma y’igotwa ryamaze imyaka cumi n’itatu ahabwa Egiputa. Mbere yo kwigarurira Tiro, yafashe Yerusalemu mu mwaka wa 586 mbere ya Kristo, hanyuma asohozwa igotwa ryamaze imyaka cumi n’itatu kuri Tiro, maze nyuma yaho akigarurira Egiputa. Yerusalemu yafashwe mu mwaka wa 586 mbere ya Kristo, kandi igotwa rya

Tiro ryatangiye mu mwaka wa 586 mbere ya Kristo rikomeza kugeza mu mwaka wa 573 mbere ya Kristo. Umubare cumi na gatatu ufitanze isano na Leta Zunze Ubumwe z'Amerika.

Mushiki wacu White atumenyesha ko Yerusalemu ivugwa mu gitabo cya Ezekiyeli ihagarariye itorero ry'Abadivantisiti b'Umunsi wa Karindwi ry'i Lawodikiya, kandi Nebukadinezari, umwami wo mu majyaruguru, ahagarariye ububasha bwa gipapa mu minsi ya nyuma. Mu rugero rw'amateka ruri mu gice cya makumyabiri n'icyenda, abajura b'ihanga ryawe bo mu minsi ya nyuma bahagarariye Roma ya gipapa batsinda ibintu bitatu bivugwa muri icyo gice. Mbere bafata Yerusalemu, hanyuma Tiro, maze amaherezo bagafata Misiri.

Urubanza rutangirira ku nzu y'Imana, kandi ihembe ry'Ubuporotesitanti muri Leta Zunze Ubumwe za Amerika ni ryo ribanza kuneshwa mbere y'itegeko ryo ku Cyumweru. Ihembe ry'Ubuporotesitanti bw'ubuhakanyi muri Leta Zunze Ubumwe za Amerika rikubiyemo Itorero ry'Abadivantisiti b'Umunsi wa Karindwi ry'i Lawodikiya, rihagarariye ubwoko bw'isezerano bwa kera, bwirengagizwa nk'uko byagendekeye Isirayeli ya kera mu mwaka wa 34 n'Abaporotesitanti mu wa 1844. Uku kwirengagizwa kw'abo bahoze ari ubwoko bw'isezerano bw'Imana mu wa 34 no mu wa 1844 byombi bishushanywa mu mateka y'ubuhungu bw'ubuhungu bw'imyaka ibihumbi bibiri na magana atatu bwo muri Daniyeli 8:14. Urubanza rutangirira ku nzu y'Imana, kandi ihembe ry'Ubuporotesitanti ricirwa urubanza mbere y'ihembe ry'Uburepubulikani.

Kuko igihe kigeze ngo urubanza rutangirire ku nzu y'Imana; kandi niba rubanje gutangirira kuri twe, imperuka y'abatwira ubutumwa bwiza bw'Imana izaba imeze ite? 1 Petero 4:17.

Ivugwa rya mbere ry'urubanza rwa Egipta riboneka mu murongo wa mbere w'igice cya makumyabiri n'icyenda, kandi itariki ya nyuma Ezekiyeli avugana na Egipta iboneka mu murongo wa "cumi n'irindwi" w'icyo gice nyine. Icyo gice kigaragaza ko Roma ya none ibanza kuneshwa ihembe ry'Abaporotesitanti, hanyuma igatsinda Tiro, ihagarariye ihembe ry'Uburepubulikani rinishwa ku itegeko rya ku Cyumweru rigiye kuza vuba. Igihe Tiro (Leta Zunze Ubumwe z'Amerika) izaba imaze kuneshwa na Nebukadinezari ku itegeko ryo ku Cyumweru, Egipta na yo izaba ishyikirijwe mu maboko ye. Muri uwo mwanya ni ho igikomere cyica cy'ubupapa gikira. Si uko gusa igikomere cyica cy'ubupapa kizaba gikize icyo gihe, ahubwo Ezekiyeli atumenyesha ko ibyo bibaho mu gihe cy'imvura y'itumba n'itumba rya nyuma.

Muri uwo munsu nzatuma ihembe ry'inzu ya Isirayeli ritoshya, kandi nzaguhira kubumburwa kw'akanwa hagati muri bo; na bo bazamenya ko ndi Uwiteka. Ezekiyeli 29:21.

Yakobo na Isirayeli

Yesaya agaragaza ko Isirayeli ishibuka, igashoroma indabyo kandi ikuzura isi yose imbuto. Ni imvura ituma habaho ibyiciro bitatu byo gushibuka, gushoroma indabyo no kwera imbuto; kandi dukurikije Yesaya, imvura y'itumba iza igihe "umuyaga ukaze" uhagaritswe. Arongera kandi agaragaza ko mu gihe cyo gushibuka, gushoroma indabyo no kwera imbuto, ibyaha bya Yakobo bigomba kwezwa; kandi ijamba ry'Igiheburayo ryahinduwemo "kwezwa" risobanura gutangirwa impongano.

Mu rugero, igihe kizabyara, uzagihangara mu rubanza; yahagaritse umuyaga we ukaze ku munsu w’umuyaga wo mu burasirazuba. Ni cyo gituma ubugome bwa Yakobo buzahanagurwa; kandi iyi ni yo mbuto yose yo gukuraho icyaha cyo: igihe azagira amabuye yose y’igicaniro nk’amabuye y’ingwa amenaguritse, ibikingi byera n’ibishushanyo ntibizongera guhagarara. Yesaya 27:8, 9.

Iyo imiyaga ine (umuyaga we ukaze) y’intonganya nimara kubuzwa, ni bwo ugushyirwaho ikimenyetso kwa ba bihumbi ijana na mirongo ine na bine gutangira, kandi abanyabwenge n’abanyabyaha bo mu Badiventisiti bagatandukanywa burundu; kandi ibyo byose bigakorera ku “munsi w’umuyaga wo mu burasirazuba.” Igihe cyo gushyirwaho ikimenyetso cyatangiranye no kuminjagira kuri 9/11, kandi kirangirana no gusukwaho kuzuye ku itegeko ryo ku Cyumweru, ubwo isi iba yuzuye imbuto. Igihe cyo gushyirwaho ikimenyetso ni ugutunganywa no kwezwaga bigenda bitera imbere, bihuje na Malaki 3. Ariko mu gihe cy’imyaka cumi n’irindwi kigereranywa n’amatariki yo gutangira no kurangira ya Ezekiyeli 29, habaho kuneshwa kw’ubwami bwa gatandatu bw’ubuhungu bwa Bibiliya, nk’uko bugereranywa na Yerusalemu, ikimenyetso cy’ihembe ry’Ubuporotesitanti—itorero, na Tiro, ikimenyetso cy’ihembe cyangwa Uburepubulikani—leta. Hashize akanya gato nyuma y’iherezo ry’igotwa rya Tiro ryamaze imyaka cumi n’itatu, ni bwo habaho kuneshwa kw’ubwami bwa karindwi bw’abami icumi bugereranywa na Egiputa. Uku kuneshwa gatatu kwa Yerusalemu, Tiro na Egiputa kubaho igihe “ihembe ry’inzu ya Isirayeli” rishibuka, kandi rigahabwa kubumburwa akanwa.

Ubutavugaga bwa Ezekiyeli umutambyi na Zakariya umutambyi byombi birangira ku itegeko ryo ku Cyumweru, ubwo Leta Zunze Ubumwe za Amerika n’indogobe ya Balamu byombi bivugaga. Uwitwaga aha inzu ya Isirayeli “guhahabwa kubumburwa akanwa” ku itegeko ryo ku Cyumweru. Ibyaha bya Yakobo biba byarahanaguweho icyo gihe, kandi izina rye rigahindurwa rikaba inzu ya Isirayeli. Ubutumwa batangaza bugaragazwa n’umuhanga wa gatatu w’ubutavugaga bwa giporofeti ugereranywa na Daniyeli, ari na bwo ahabwa ubutumwa bwo muri Daniyeli igice cya cumi na kimwe, ari na bwo kandi iyerekwaga rya Habakuki, hanyuma “rikavugaga kandi ntiribeshye.” Ezekiyeli, Zakariya na Daniyeli bihuriza hamwe mu kwamamaza gutanga gukomeye kwa marayika wa gatatu, nk’uko na Yereimiya abigenze mu gice cya cumi na gatanu aho asengeranyirwa kuzabwa akanwa k’Imana aramutse agarutse avuye mu gutunguho kwa mbere.

Ni iki gituma umubabaro wanjye uhoraho, n’igikomere cyanyije kikaba kidakira, kandi kikanga gukura? Mbese uzambara rwose nk’umubeshyi, nk’amazi ayoyoka? Ni cyo gitumye Uwitwaga avugaga atya ati: Nuhinduka, nzakugarura nanone, kandi uzakagarara imbere yanjye; kandi nutandukanyaga icy’igiciro n’icy’akabando, uzambara nk’akanwa kanyje; bo bazagushyirwaho, ariko wowe we ntuzabashyirwaho. Yereimiya 15:18, 19.

Yesu agaragaza iherezo abigereranya n’itangiriro, kandi ku wa 9/11 kuminjagira kwamejeho udushyirwaho, igihingwa cya Yakobo gitangira gukura; maze amaherezo, ubwo gukiranirwa kwa Yakobo kuzabwa kwejweho, inzu ya Isirayeli izavugaga. Kumeza kwabaye ku wa 9/11 kwakozwe n’imvura kugereranywa ukumeza kuzabwa ku iherezo ry’igihe cyo gushyirwaho ikimenyetso, ubwo “ihembe” ry’inzu ya Isirayeli rizameza, aho amahembe y’Abaporotesitanti b’ubuhungu n’iry’Uburepubulikani azaneshyirwaho na Nebukadinezari.

Muri iyo ngingo, itandukaniro riri hagati y'ihembe ry'ikinyoma rya Giprotesitanti rishyirwa mu buryo bwo kugereranywa n'ihembe ry'ukuri rya Giprotesitanti, nk'uko byagaragajwe n'inkoni ya Aroni yameze amashami, itandukaniywe n'izindi nkoni z'imiryango ya Isirayeli. Amatariki abiri yo mu gice cya makumyabiri n'icyenda cya Ezekiyeli agaragaza amateka yo kuzamurwa kw'ibendera ry'abihumbi ijana na mirongo ine na bine ku gihe cy'itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba.

Igikorwa cyo gushinga udushorishori, kurabya no kuzuza isi imbuto cyatangiye igihe imvura y'itumba rya nyuma yaminjagirwaga ku wa 9/11, nk'uko igihe cya Pentekote cyatangiye Kristo ahumekera ku bigishwa Beho ibitonyanga bike, bikageza kuri Pentekote ubwo gusukwa kwuzuye kwabaga. Gushinga udushorishori kwa 9/11 mu ntangiriro yo kwezwa kwa Yakobo (umunyaga), ari na cyo gihe cyo gushyirwaho ikimenyetso, kwagereranyaga gushinga udushorishori kw'inzu ya Isirayeli (unesha) ku itegeko ryo ku Cyumweru. Gushinga udushorishori ku iherezo ni ugushyira ikimenyetso cy'itandukaniro hagati y'abantu b'isezerano rya mbere n'abihumbi ijana na mirongo ine na bine, nk'uko no gusukwa kw'umuriro ku Musozi wa Karumeli kwashyizeho itandukaniro hagati y'umuhanuzi Eliya n'abahanuzi ba Baali. Iryo tandukaniro rihagarariwe n'itsinda rimwe, mu buryo bw'ubuhanuzi, rikozwa isoni n'ubutumwa bw'impimbano bw'amahoro n'umutekano, naho irindi tsinda, mu buryo bw'ubuhanuzi, riranezerewe, kandi ntirizigera rikorwa n'isoni.

Amatariki Atandatu ya Egiputa

Ezekiyeli agaragaza andi matariki ane ajyanishwa na Egiputa, kandi muri yo abiri yerekana umwaka wa cumi n'umwe, andi abiri na yo yerekana umwaka wa cumi na kabiri w'ubunyage.

Igitero cy'Umwaka wa Cumi na Umwe

Nuko mu mwaka wa cumi n'umwe, mu kwezi kwa mbere, ku munsu wa karindwi w'uko kwezi, ijambo ry'Uwiteka rinzaho, rivavugaga riti: Mwana w'umuntu, navunnye ukuboko kwa Farawo umwami wa Egiputa; kandi dore, ntikuzapfukwa kugira ngo gukire, ngo gushyirwaho igitambaro cyo kukubohesha, kugira ngo kongere gukomera gufata inkota. Ezekiyeli 30:20, 21.

Nuko mu mwaka wa cumi n'umwe, mu kwezi kwa gatatu, ku munsu wa mbere w'uko kwezi, ijambo ry'Uwiteka riza kuri jye, rivavugaga riti: Mwana w'umuntu, vugana na Farawo umwami wa Egiputa n'imbaga ye, uti: Mu bukuru bwawe usa na nde? Ezekiyeli 31:1, 2.

Mu mwaka wa cumi na umwe w'ubunyage, amaboko ya Egiputa n'aya Farawo aracika, kandi amaboko ya Babuloni arakomerezwa mu gice cya mirongo itatu. Mu mwaka wa cumi na umwe, mu gice cya mirongo itatu na rimwe, kugwa kwa Egiputa n'ingaruka zako ku isi biragaragazwa.

Umwaka wa Cumi na Kabiri n'Ukugwa kwa Yerusalemu

Amatariki abiri yo mu mwaka wa cumi na kabiri aboneka muri Ezekiyeli mirongo itatu n'ibiri.

Nuko mu mwaka wa cumi na kabiri, mu kwezi kwa cumi na kabiri, ku munsu wa mbere w'uko kwezi, ijambo ry'Uwiteka rinzaho, rivavugaga riti: Mwana w'umuntu, terura indirimbo y'amaganya ku bwa Farawo umwami wa Egiputa, umubwire uti: Uri nk'intare y'icyana mu mahanga, kandi uri nk'igikoko kinini cyo mu nyanja: wasohokanye inzuzi zawe, uhindagura

amazi ibirenge byawe, wanduza inzuzi zayo. Uku ni ko Uwiteka Imana avuga ati: Ni cyo gituma nzakuramburaho urushundura rwanjye ndi kumwe n'iteraniro ry'abantu benshi; kandi bazagukururira mu rushundura rwanjye. Ezekiyeli 32:1–3.

Nuko mu mwaka wa cumi na kabiri, ku munsu wa cumi na gatanu w'ukwezi, ijamba ry'Uwiteka ringeraho, rivugaga riti: Mwana w'umuntu, lamentira imbaga ya Egiputa, maze uyijugunye hasi, ari yo n'abakobwa b'amahanga y'ibirangirire, ubajyane mu mfuruka z'isi zo hasi, hamwe n'abamanuka bajya mu rwobo. Ezekiyeli 32:17, 18.

Farawo n'Igitero cye Kinini

Mu itangazo ry'igice cya mirongo itatu na kimwe ryerekeye Egiputa, imirongo ya nyuma iravugaga iti:

Nateye amahanga guhinda umushyitsi ku ijwi ryo kugwa kwe, igihe namujyanaga ikuzimu hamwe n'abamanukira mu rwobo; kandi ibiti byose byo muri Edeni, ibyatoranijwe n'ibiza kurusha ibindi byo muri Libani, byose byuhirwa n'amazi, bizahozwa mu ndiba z'isi. Na bo bamanukanye na we ikuzimu, bajya ku biciwe n'inkota; kandi n'abari ukuboko kwe, babaga munsu y'igicucu cye hagati y'amahanga. Mbese ni nde uhwanye nawe atyo mu cyubahiro no mu bukuru mu bito byo muri Edeni? Nyamara uzamanurwanywa hamwe n'ibiti byo muri Edeni ujyanwe mu ndiba z'isi; uzaryama hagati y'abatakebwe hamwe n'abiciwe n'inkota. Uyu ni Farawo n'igiterane cye cyose, ni ko Uwiteka Imana ivugaga. Ezekiyeli 31:16–18.

Mu itangazo ryo muri igice cya mirongo itatu na kabiri rivugaga kuri Egiputa, imirongo ya nyuma isubiramo kandi yaguraga ibyavuzwe mu gice cya mirongo itatu na kimwe, kandi ikubiyemo amagambo asaza n'ayaho.

Kuko nateye ubwoba bwanjye mu gihugu cy'abazima; kandi azashyirwa hagati y'abatakebwe, hamwe n'abiciwe n'inkota, ari we Farawo n'ingabo ze zose, ni ko Uwiteka Imana ivugaga. Ezekiyeli 32:32.

Imyaka cumi n'irindwi yo mu Gice cya Makumyabiri n'Icyenda

Amatariki abarizwa mu gihe cy'imyaka cumi n'irindwi gishushanyijwe mu gice cya makumyabiri n'icyenda agaragaza Nebukadinezari anesha Egiputa, n'igihe cy'imyaka mirongo ine cyo guhinduka umusaka kwa Egiputa. Umubare mirongo ine ugereranya ubutayu, bushushanya imyaka igihumbi isi izamara ari umusaka.

Narebye isi, kandi dore, cyari kidafite ishusho kandi ari umusaka; n'amajuru na yo, kandi nta mucyo yari afite. Narebye imisozi, kandi dore, yatigishwaga, n'udusozi twose twanyeganyegaga buhoro. Narebye, kandi dore, nta muntu wari uhari, kandi inyoni zose zo mu ijuru zari zahunze. Narebye, kandi dore, ahantu hameraga neza hahindutse ubutayu, kandi imidugudu yaho yose yari yarasenywe imbere y'Uwiteka, kandi n'uburakari bwe bukaze. Kuko Uwiteka yavuze atya ati, Igihugu cyose kizaba umusaka; nyamara sinzakimaraho rwose. Yeremiya 4:23–27.

Ku iherezo kw'iyoye myaka mirongo ine yoye guhinduka umusaka kwa Egiputa ivugwa muri Ezekiyeli makumyabiri n'icyenda, hagaragazwa ukuzuka kwa nyuma kw'ababi n'irimbuka ryabo rya burundu.

Ubwoba, n'urwobo, n'umutego biri kuri wowe, wa muturage wo mu isi we. Kandi bizaba bityo, ko uzakunga urusaku rw'ubwoba azagwa mu rwobo; kandi uzazamuka uvuye hagati mu rwobo azafatirwa mu mutego: kuko amadirishya yoye hejuru akinguwe, kandi imfatiro z'isi ziranyeganyezwa. Isi imenaguwe rwose, isi irashwanyaguritse burundu, isi iranyeganyezwa cyane. Isi izayega hirya no hino nk'umusinzi, kandi izajyanwa nk'ingando; kandi igicumuro cyayo kizayiremerera; kandi izagwa, kandi ntizongera guhaguruka ukundi. Kandi bizaba kuri uwo muni, ko Uwiteka azahana umutwe w'abari hejuru bo mu ijuru, n'abami bo mu isi bari mu isi. Kandi bazakoranywa hamwe nk'uko imbohe zikoranyirizwa mu rwobo, kandi bazafungirwa muri gereza, kandi hanyuma y'iminsi myinshi bazasurwa. Yesaya 24:17–22.

Ubutumwa bwo muri Ezekiyeli buhujwe n'amatariki atandatu afitanye isano na Egiputa, bugaragaza kurimbuka kwa nyuma kw'imbaraga z'ikiyoka cyo ku isi, gutangira ku itegeko ryo ku cyumweru rigiye kuza vuba, kandi bugakomeza kugeza ku irimbuka rya nyuma ry'Abanyegiputa babi ku mperuka y'imyaka igihumbi.

Mu buhamya bw'ubuhanuzi, ya nyamaswa na wa muhanuzi w'ibinyoma bagerwaho n'iherezo ryabo mu nyanja y'umuriro, igereranya Ukuza kwa Kristo kwa Kabiri; ariko kurimbuka kw'imbaraga z'ikiyoka mu nyanja y'umuriro kuba ku iherezo ry'ikinyejana cy'imyaka igihumbi.

Nuko cya nyamaswa kirafatwa, gifatanwa n'uwo muhanuzi w'ibinyoma wakoraga ibitangaza imbere yacyo, ari byo yayobeje abari barashyizweho ikimenyetso cya cya nyamaswa n'abasengaga igishushanyo cyacyo. Bombi batereranwa ari bazima mu nyanja y'umuriro waka n'amazuku. Nuko abasigaye bicishwa inkota y'uware yicaye ku ifarashi, iyo nkota yasohokaga mu kanwa ke; maze inyoni zose zihaga inyama zabo. Ibyahishuwe 19:20, 21.

Inyamaswa n'umuhanuzi w'ibinyoma mu buryo bw'ubuhanuzi birangirira ku kugaruka kwa kabiri kwa Kristo, ariko wa kiyoka ihura n'iherezo ryayo nyuma y'imyaka igihumbi ku kugaruka kwa gatatu kwa Kristo.

Nuko mbona umumarayika amanuka aya mu ijuru, afite urufunguzo rw'ikuzimu n'umunyururu munini mu kuboko kwe. Afata cya kiyoka, ya nzoka ya kera, ari yo Satani na wa Mubi, amuboha imyaka igihumbi, amujugunya mu kuzimu, arahakinga, anamushyiraho ikimenyetso gifunga, kugira ngo atazongera kuyobya amahanga ukundi kugeza aho iyo myaka igihumbi izasohorera; hanyuma nyuma y'ibyo akwiriye kuzabohorwa igihe gito. Ibyahishuwe 20:1–3.

Umwaka wa Cumi n'Umwe n'Umwaka wa Cumi na Kabiri

Igihe cy'imyaka “cumi n'irindwi” kivugwa n'amatariki abiri yoye muri Ezekiyeli makumyabiri n'icyenda cyatangiriye mu mwaka wa cumi w'ubunyage kirangira mu mwaka wa makumyabiri n'irindwi. Ubutumwa bwo mu gice cya mirongo itatu n'icya mirongo itatu na rimwe bwatanze mu mwaka wa cumi na rimwe, kandi amatariki abiri avugwa mu gice cya mirongo itatu na kabiri

yatanzwe mu mwaka wa cumi na kabiri w'ubunyage. icyo gihe cy'imyaka cumi n'irindwi cyatangiye mu mwaka wa cumi, hafi y'itangiriro ry'ikorwa ry'igotwa rya Yerusalemu, cyakurikiwe n'ubutumwa bubiri bwerekeye Misiri bwo mu mwaka wa cumi na rimwe, butanzwe mu bice bya mirongo itatu na mirongo itatu na rimwe. Hamwe, ubwo butumwa bubiri bwo mu mwaka wa cumi na rimwe bugereranya ubutumwa buza mbere gato y'itegeko ryo ku Cyumweru. Ubundi butumwa bubiri bwerekeye Misiri bwo mu mwaka wa cumi na kabiri bwabaye mu gihe cyo kurimbuka kwa Yerusalemu mu wa 586/585 mbere ya Kristo cyangwa nyuma gato yabwo.

Ubutumwa bw'uko Kristo aje butangazwa nk'igice cy'ubutumwa bw'Induru yo mu Gicuku, buhinduka ubutumwa bw'ijwi rirenga ku itegeko ryo ku Cyumweru. Ubutumwa bubiri bwa Egiputa butangazwa mbere y'itegeko ryo ku Cyumweru, kandi ubutumwa bubiri bwa Egiputa butangazwa ku itegeko ryo ku Cyumweru cyangwa bukimara gutangazwa. Uko gukubitwa kabiri kw'ubutumwa butangwa mu mwaka umwe, mu gihe cy'igoswe ryasojwe no kurimbuka kwa Yerusalemu, n'ubundi butumwa bubiri ku itegeko ryo ku Cyumweru, bigereranya ubutumwa bw'umumarayika wa kabiri, aho buri gihe habaho gukubitwa kabiri.

Ubutumwa bwa kabiri buri gihe bukurikirwa n'ubwa gatatu.

“Mu nyandiko no mu ijwi ni ho dukwiriye kumenyesha iryo tangazo, tugaragaza uko rikurikirana, n'imikoreshereze y'ubuhanuzi butugeza ku butumwa bwa marayika wa gatatu. Ntihashobora kubaho uwa gatatu hatabanje kubaho uwa mbere n'uwa kabiri. Ubu butumwa tugomba kubageza ku isi binyuze mu bitabo no mu nyigisho, tugaragaza mu ruhererekane rw'amateka y'ubuhanuzi ibintu byabaye n'ibizaba.” Selected Messages, igitabo cya 2, 104, 105.

Ku butumwa bwa gatatu, urugi rw'igihe cy'imbabazi rurafungwa. Igihe cy'imbabazi gifungwa kuri Leta Zunze Ubumwe za Amerika igihe hashyirwaho itegeko ryo ku Cyumweru, kandi igihe cy'imbabazi kigafungwa ku isi igihe Mikayeli ahagurutse. Izo nzugi zombi zifunze zishushanya ubutumwa bwa gatatu, kandi buri gihe bubanzirizwa n'ubutumwa bwa kabiri, buhora ari ubutumwa bw'impande ebyiri.

Guhabwa imbaraga k'umumarayika wa kabiri bikorwa igihe ubutumwa bw'Ijwi ryo mu Gicuku bumwifatanijeho. Ubutumwa bubiri bwatangarijwe abantu, nk'uko bugereranywa n'amagambo ya Ezekiyeli yatangarijwe Egiputa mu bice bya mirongo itatu na mirongo itatu na rimwe, bugaragaza igihe ubutumwa bw'Ijwi ryo mu Gicuku bwifatanywa n'umumarayika wa kabiri, kandi ubutumwa bubiri bwo mu gice cya mirongo itatu na kabiri bugaragaza ihabwa-imbaraga ry'umumarayika wa gatatu mu ijwi rirenga.

Inziga za Ezekiyeli z'imikoranire igoye y'ibibera mu bantu zigaragaza imiburo ya nyuma ihabwa abantu, ari yo muburo w'umumarayika wa gatatu; kandi uwo mumarayika wa gatatu ugizwe n'imiburo y'umumarayika wa mbere n'uw'umumarayika wa kabiri. Induru yo mu gicuku mbere y'itegeko ryo ku cyumweru, n'ijwi rirenga nyuma y'itegeko ryo ku cyumweru, bigaragazwa n'amatariki ane ya Ezekiyeli agwa mu myaka “cumi n'irindwi” y'amatariki ya alufa na omega yo mu gice cya makumyabiri n'icyenda, ahura n'amateka ahishwe ya Daniyeli 11:40, nk'uko bigaragazwa mu mirongo ya 11 kugeza ku wa 16 y'icyo gice nyine.

Mu gice cya cumi cy'Igitabo cya Daniyeli, Daniyeli, nk'uko byagendekeye Ezekiyeli, agirwa ikiragi. Ubugiragi bwa Daniyeli buba hagati y'ugukorwaho gutatu; ugukorwaho kwa mbere n'ukwa gatatu byaturutse kuri marayika Gaburiyeli, naho ugukorwaho ko hagati kwari ugukorwaho kwa Kristo. Daniyeli, nk'uko byari kuri Petero hagati ya Kayisariya-ya-Filipi n'umusaraba, ari hagati. Hagati aho Petero yabonye Kristo wahawe ubwiza, nk'uko na Daniyeli yamubonye mu gice cya cumi. Uwo hagati muri ba marayika batatu ni ubutumwa bwa kabiri, bukaba uruvange rw'ubutumwa bubiri.

Umunsi wa 5 w'Ukwezi kwa 4 na 1844

Mu gice cya mbere cya Ezekiyeli, umurongo wa mbere n'uwa kabiri, Ezekiyeli ari ku munsi wa gatanu w'ukwezi kwa kane, bihura n'igihe cyo hagati cy'umuhigo w'ukwezi kwa karindwi mu mwaka wa 1844. Ezekiyeli ari hagati ya ku wa 19 Mata na ku wa 22 Ukwakira 1844, nk'uko byari bimeze kuri Samuel Snow, intumwa y'Induru ya Saa Sita z'ijoro mu 1844, igihe yatangaga i Boston bwa mbere isobanuro risobanutse ry'ubutumwa, hashize iminsi 93 nyuma ya ku wa 19 Mata kandi hasigaye iminsi 93 mbere y'uko urugi rufungwa ku wa 22 Ukwakira 1844. Samuel Snow yari i Boston ku wa 21 Nyakanga 1844, hagati mu muhigo w'ukwezi kwa karindwi, atazi ko mu buryo bw'ubuhanuzi yari ahagaze hamwe na Petero ku Musozi w'Ihindukirwaho, na Ezekiyeli mu mwaka wa mirongo itatu w'umuzenguruko wa Yubile wa cumi na karindwi, ndetse no ku gukorwaho kwa kabiri kwa Daniyeli mu iyerekwa ry'indorerwamo ryo mu gice cya cumi. Umwaka wa 2026 ugereranya umwaka wa mirongo ine n'irindwi w'umuzenguruko wa Yubile wa mirongo irindwi usozwa mu 2028.

Tiro

Mbere y'uko dusubira ku kugena igihe cy'ahavugwa Yerusalemu inshuro esheshatu muri Ezekieli, dukwiriye kubanza kumenya itariki imwe yatangajwe irwanya Tiro.

Nuko mu mwaka wa cumi n'umwe, ku munsi wa mbere w'ukwezi, ijambo ry'Uwiteka riranzaho, riti: Mwana w'umuntu, kuko Tiro yavuze kuri Yerusalemu iti: Aha, umugi wari amarembo y'amahanga uramenetse; unyerekeyeho; nzuzuzwa noneho ko wahinduwe umusaka: ni cyo gituma Uwiteka Imana avuga atya ati: Dore, nguhagurukiyeho, wa Tiro we, kandi nzagutera amahanga menshi kukuzaho, nk'uko inyanja izamura imiraba yayo. Kandi bazasenya inkike za Tiro, basenyagure iminara yayo; nzanayikuraho umukungugu wayo, nyigire nk'urutare rwambaye ubusa. Izaba ahantu ho kwanika inshundura hagati mu nyanja, kuko ari jye wabivuze, ni ko Uwiteka Imana ivuga; kandi izaba iminyago y'amahanga. Kandi abakobwa bayo bari mu gasozi bazicishwa inkota; maze bazamenya yuko ndi Uwiteka. Kuko Uwiteka Imana avuga atya ati: Dore, nzateza Tiro Nebukadirezari umwami w'i Babuloni, umwami w'abami, aturutse i majyaruguru, azanye amafarashi n'amagare n'abagendera ku mafarashi n'ingabo nyinshi n'abantu benshi.

Azicisha abakobwa bawe bo mu gasozi inkota; kandi azakugota yubaka igihome, akubariraho urutare rw'intambara, kandi akuzamurize ingabo. Azashyira imashini z'intambara ku nkike zawe, kandi azasenyeshya iminara yawe amashoka ye. Kubera ubwinshi bw'amafarashi ye, umukungugu wayo uzagutwikira; inkike zawe zizanyeganyezwa n'urusaku rw'abagendera ku

mafarashi, n’urw’inziga, n’urw’amagare y’intambara, ubwo azinjira mu marembo yawe nk’uko abantu binjira mu murwa wasenywe icyuho. Azakandagira imihanda yawe yose n’inono z’amafarashi ye; azicisha abantu bawe inkota, kandi ibirindiro byawe bikomeye bizagwa hasi. Bazasahura ubutunzi bwawe, banyage ibicuruzwa byawe; bazasenyuka inkike zawe, barimbure amazu yawe meza; kandi bazajugunya amabuye yawe n’ibiti byawe n’umukungugu wawe mu mazi hagati. Kandi nzahagarika urusaku rw’indirimo zawe; ijwi ry’inanga zawe ntirizongera kumvikana. Kandi nzakugira nk’urutare rwambaye ubusa: uzaba ahantu ho kwanika inshundura; ntuzongera kubakwa ukundi; kuko jyewe Uwiteka nabivuze, ni ko Umwami Imana avuga.

Uwiteka Imana abwira Tiro ati: Mbese ibirwa ntibizahinda umushyitsi bumvise urusaku rwo kugwa kwawe, igihe abakomeretse bataka, igihe ubwicanyi bukorerwa hagati muri wowe? Ni bwo abatware bose bo mu nyanja bazamanuka bawe ku ntebe zabo z’ubwami, bambure ibishura byabo, bakureho imyambaro yabo iboshywe neza; bazambara guhinda umushyitsi; bazicara hasi, bahinde umushyitsi buri kanya, kandi bazagushoberwa. Bazakuririmba indirimo y’icyunamo, bakubwire bati: Mbega ukuntu urimbuwe, wa wundi wari utuwe n’abagenzi bo mu nyanja, wa murwa w’ikirangirire, wari ukomeye mu nyanja, wowe n’abaguturagamo, mwebwe mwateye ubwoba abahatuye bose! Noneho ibirwa bizahinda umushyitsi ku munsu wo kugwa kwawe; koko n’ibirwa biri mu nyanja bizahangayikishwa no kuvaho kwawe. Kuko Uwiteka Imana avuga atya iti: Ubwo nzakugira umurwa usenyutse, umeze nk’imijyi itagiturwamo; ubwo nzakuzanaho ikuzimu, kandi amazi menshi akagutwikira; ubwo nzakumanurana n’abamanuka bajya mu rwobo, ugasanga abantu bo mu bihe bya kera, nkagushyira mu hantu ho hasi cyane h’isi, ahantu ha kera hashenywe, hamwe n’abamanuka bajya mu rwobo, kugira ngo utongera guturwamo; kandi nzashyira ubwiza mu gihugu cy’abazima; nzakugira igiteye ubwoba, kandi ntuzabaho ukundi; nubwo bazagushaka, nyamara ntuzongera kuboneka ukundi iteka ryose, ni ko Uwiteka Imana ivuga. Ezekiyeli 26:1–21.

Ubutumwa bwa Tiro bwatangajwe mu mwaka Yerusalemu yarimburiwemo, kandi bugereranya ihirikwa ry’ubwami bwa gatandatu bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya mu itegeko rya ku Cyumweru rigiye kuza vuba. Muri iryo tegeko rya ku Cyumweru, Leta Zunze Ubumwe za Amerika (Tiro) mu buhanuzi ziranezerwa kuko zahiritse Yerusalemu, uwo Mushiki wacu White agaragaza ko ari itorero ry’Abadiventisiti b’Umunsu wa Karindwi ry’i Lawodikiya, Ezekiyeli akaryita “amarembo y’abantu.” Tiro igaragaza ko Yerusalemu “yari” amarembo y’abantu, ikabivuga mu gihe cyahise. “Irembo” mu buhanuzi ni itorero.

Nuko aratinye, aravugaga ati: “Mbega ahantu hateye ubwoba! Nta kindi aha hantu ari cyo keretse inzu y’Imana, kandi iri ni irembo ry’ijuru.” Yakobo abyuka kare mu gitondo, afata ibuye yari yaryamijeho umutwe, arihagarika ngo ribe inkingi, maze asuka amavuta ku mutwe wariyeho. Aho hantu ahita Beteli; ariko mbere izina ry’uwo mudugudu ryari Luzi. Itangiriro 28:17–19.

Ijambo “Beteli” risobanura inzu y’Imana, kandi Tiro irishima ko yahatiye Itorero ry’Abadiventisiti b’Umunsu wa Karindwi ry’i Lawodikiya kwemera ishyirwa mu bikorwa ry’ugusenga izuba. Ariko n’ubwo abashyira mu bikorwa ugusenga izuba bishimira mu buryo buyobye, Imana ibinyujije kuri Ezekiyeli iravugaga iti: “Dore ndakurwanya, wa Tiro we, kandi nzatuma amahanga menshi akuzaho,

nk’uko inyanja iteza imiraba yayo kuzamuka. Kandi bazasenyi inkike za Tiro, basenye n’iminara yayo.”

“Inkike za Tiro” zigereranya uburinzi bwa Tiro. “Urukuta” ni ikimenyetso cy’Amategako Cumi.

“Umutambyi hano aravugaga iby’abantu, mu gihe cyo guteshuka muri rusange bakava ku kuri no ku gukiranuka, bashakaga gusubizaho amahame ari urufatiro rw’ubwami bw’Imana. Ni abasanura icyuho cyatewe mu mategeko y’Imana—urukuta yashyize ruzengurutse abo yitoranyirije ngo rubarinde, kandi kumvira amategako yarwo yerekeye ubutabera, ukuri, n’ubutungane, ni byo bigomba kuba uburinzi bwabo buhoraho.” Prophets and Kings, 677.

Amategako y’Imana ni urukuta rwo kurinda, ariko inkuta mu bwinshi zigereranya amahame abiri ‘yarinze’ kandi akabyara ubukire n’intsinzi bya Turo, ikimenyetso cy’ihembe rya Repubulikani rya Leta Zunze Ubumwe za Amerika.

“Kandi yari ifite amahembe abiri asa n’ay’umwana w’intama.’ Ayo mahembe asa n’ay’umwana w’intama agaragaza ubusore, ubuziranenge, n’ubugwaneza, bityo agahuza neza n’imico ya Leta Zunze Ubumwe z’Amerika igihe zahishurirwaga umuhanuzi ko ‘zizamuka’ mu mwaka wa 1798. Mu bahunze bwa mbere b’Abakristo bahungiyeye muri Amerika bashakaga ubuhungiro bwo gukira igitugu cy’abami n’ubwihanganirane buke bw’abatambyi, harimo benshi biyemeje gushinga ubutegetsi ku rufatiro rwagutse rw’ubwisanzure mu by’ubutegetsi bwa gisivili no mu by’idini. Ibitekerezo byabo byabonye umwana mu Itangazo ry’Ubwigenge, risobanura ukuri gukomeye ko ‘abantu bose baremwe bangana’ kandi bahawe uburenganzira budashobora kwamburwa bwo ‘kubaho, kwigenga, no gushakira amahirwe yo kwishima.’ Kandi Itategako Nshingira rihabwaga abantu uburenganzira bwo kwiyobora, riteganyaga ko abahagarariye rubanda batowe n’amajwi y’abaturage ari bo bashyiraho amategako kandi bakayashyira mu bikorwa. Ubwisanzure bwo kwizera mu by’idini nabwo bwaratanze, buri muntu yemerewe kuramya Imana akurikije ibyo umutimanama we umutegeka. Republikanisimu n’Uprotestanti byabaye amahame shingiro y’icyo gihugu. Ayo mahame ni yo ibanga ry’imbaraga zacyo n’iterambere ryacyo. Abakandamijwe n’abasiribanganyijwe hirya no hino mu bihugu bya Gikristo barebye kuri iki gihugu bafite inyota n’ibyiringiro. Miliyoni nyinshi zashatse kugera ku nkombe zacyo, kandi Leta Zunze Ubumwe z’Amerika zazamutse zigera ku mwana mu mahanga akomeye kurusha ayandi ku isi. ...

“Amahembe y’intama n’ijwi ry’ikiyoka by’iki kimenyetso byerekana uguhabana gukomeye hagati y’ibyo iryo shyamba rihagarariye n’iki kimenyetso ryatura n’ibyo rikora. ‘Ukuvuka’ kw’iryo shyamba ni igikorwa cy’inze zaryo z’ubutegetsi n’iz’ubucamanza. Binyuze muri icyo gikorwa, rizahinyuza amahame y’ubwigenge n’ay’amahoro ryashyize imbere nk’urufatiro rwa politiki yarwo. Uhanura ko rizavugaga ‘nk’ikiyoka’ kandi rigakoresha ‘ububasha bwose bw’inyamaswa ya mbere’ agaragaza mu buryo busobanutse ko hazabaho gukura kw’umwuka wo kutihanganira abandi n’itotezwa byagaragajwe n’amahanga yahagarariye n’ikiyoka n’inyamaswa imeze nk’ingwe. Kandi amagambo avugaga ko inyamaswa ifite amahembe abiri ‘itera isi n’abayituye kuramya inyamaswa ya mbere’ yerekana ko ubutware bw’iri shyamba buzakoreshe mu guhatira abantu gukurikiza umugenzo runaka uzaba igikorwa cyo guha icyubahiro ubupapa.”

“Igikorwa nk’icyo cyaba kinyuranye rwose n’amahame y’ubu butegetsi, n’umwimerere w’inzego zabwo z’ubwisanzure, n’amatangazo ataziguye kandi akomeye yo mu Itangazo ry’Ubwigenge, ndetse n’Itegeko Nshinga. Abashinze iki gihugu bashatse babigiranye ubwenge kwirinda ikoreshwa ry’ububasha bw’isi ku ruhande rw’itorero, hamwe n’ingaruka zabyo zitabura kubaho—ukutihanganirana n’itoteza. Itegeko Nshinga riteganyaga ko ‘Kongere itazashyiraho itegeko ryerekeye ishyirwaho ry’idini, cyangwa ribuza uko abantu baryubahiriza mu bwisanzure,’ kandi ko ‘nta kizamini gishingiye ku idini kizigera gisabwa nk’igisabwa kugira ngo umuntu ahabwe umwanya uwo ari wo wose cyangwa inshingano ya rubanda iyo ari yo yose muri Leta Zunze Ubumwe z’Amerika.’ Uretse gusa mu kurenga ku buryo bweruye izi ngabo zirinda ubwigenge bw’igihugu, ni bwo imigenzo iyo ari yo yose y’idini yashyirwaho agahato n’ubutegetsi bwa gisivili. Ariko ukudahuza kw’igikorwa nk’icyo ntukuruta uko kugaragazwa n’ikimenyetso. Ni ya nyamaswa ifite amahembe nk’ay’umwana w’intama—mu byo yiyerekana ari itunganye, yoroheje kandi itagira icyo itwara nabi—nyamara ikavuga nk’ikiyoka.” Intambara Ikomeye, 441, 442.

Urufatiro rw’Amerika rugeranywa n’Itangazo ry’Ubwigenge n’Itegeko Nshinga, bihagarariye, buri kimwe ukwacyo, Ubuporotesitanti n’Uburepubulikani. “Inkuta” z’uburinzi n’uburumbuke ni Uburepubulikani n’Ubuporotesitanti; kandi mu gihe cy’itegeko ryo ku Cyumweru, amahame yombi, ay’Itangazo ry’Ubwigenge n’ay’Itegeko Nshinga, ahindurwa ubusa, kuko Nebukadinezari “azubaka imashini z’intambara ku nkuta zawe, kandi azasenyeshya iminara yawe impabuzo ze.”

Mu gihe cy’itegeko ryo ku Cyumweru, “iminara” yose izasenywa, kandi umunara ni ikimenyetso cy’itorero rifite filozofiya shingiro igaragazwa n’umuhati w’umuntu wo kwikiza ubwe. Mu kuvuga kuri Nimurodi, uwo munyabugome ukomeye, n’umunara we, tubwirwa muri *Abahanuzi n’Abami* hati: “Igihe umunara wari umaze kubakwa igice, igice cyawo cyakoreshwaga nk’aho abubatsi batura; andi byumba, byari bitatse neza kandi bisharijwe, byari byeguriwe ibigirwamana byabo. Abantu bishimiye uko batsinze, maze bashima imana z’ifeza n’iz’izahabu, kandi bihagarika ku Mutegetsi w’ijuru n’isi.” Mu gihe cy’itegeko ryo ku Cyumweru, Tiro yishimira ko Yerusalemu yahirimwe, ariko ubuhakanyi bw’ishyanga bukurikirwa no kurimbuka kw’ishyanga, kandi umwami w’amajyaruguru azaherako asenyura inkike n’iminara bya Leta Zunze Ubumwe za Amerika.

Mu nyandiko ikurikira tuzatangira gusuzuma amatariki atandatu ya Yerusalemu ari muri Ezekiyeli.